

Kes peaks lastele ütlema, kui põnev ja mitmekesine võib olla tööelu?

Helene Uppin

Haapsalus, 2025

Eesti
Meremuuseum
Estonian
Maritime Museum

TALLINN UNIVERSITY
School of
Educational Sciences

Mis tööd on olemas?

Mis tööd sobivad mulle?

Karjääri-teadlikkuse
all peetakse silmas:
teadmisi nii töömaailma
kui ka iseenda kohta!

(Wise et al 1976)

Millised olid sinu esimesed
töökogemused? Kuidas need
sinuni jõudsid?

The illustration shows four hands of different skin tones (light blue, dark brown, light skin, and dark brown) assembling four large puzzle pieces. The pieces are yellow, green, orange, and blue. The yellow piece is at the top left, green at the top right, orange at the bottom left, and blue at the bottom right. They are arranged in a square pattern with their edges interlocking. Small circles of corresponding colors are placed near the center of each piece. The background is a light beige color.

Kogukond

Perekond

Kool

Ühiskond

Mis mõjutab karjääriteadlikkust?

KARJÄÄRITEADLIKKUS

- **Karjääriteadlikkus kujuneb** alates lapsepõlvest ja on karjäärivaliku aluseks (Savickas, 2002), tööelu iseloom on viimastel kümnenditel muutunud turbulentsemaks!
- **Karjääriteadlikkus sõltub** lapse sotsiaalmajanduslikust taustast (Schneider et al., 2017), soost, rahvusest (Faitar & Faitar, 2013), vanemate ametist ja haridusest jms. (Trice 1991 cf. Hartung et al., 2005; Jacobs et al 2017).
- **Töö ei ole ainult palgatöö**, eneseteostuseks on palju võimalusi (isegi teadust saab teha vabatahtlikuna)!
- **Teadmisi karjäärist ja iseendast mõjutab** kogu haridustee, sh õppekavaga seotud õppekäigud!
- **Vähe infot, mida Eesti muuseumites ja kkk-keskustes karjääriteadlikkusega seoses tehakse või millist tuge juhendajad vajaksid.**

ÕPPEKÄIKUDE POTENTSIAAL TOETADA ÕPILASTE KARJÄÄRITEADLIKKUST

Õppimine on sügavalt kontekstuaalne (Collin & Greeno, 2011), mistõttu õppekäigud autentsettesse keskkondadesse toetavad õppimist mitmel moel. Näiteks:

- Toetavad ainealaste teadmiste kujunemist (DeWitt & Storksdieck, 2008); õpioskuste arengut (info töötlemine, uurimuslikke oskusi (küsimuste esitamine, järelduste tegemine), teadmiste ja oskuste rakendamine uudsetes situatsioonides; tekitavad huvi, tõstavad õpimotivatsiooni, parandavad klassisiseseid ja õpilaste-õpetaja vahelisi suhteid (Uppin ja Timoštšuk, 2022) jne.
- Loovad palju positiivseid emotsioone ja seeläbi eredaid mälestusi, mis toetavad õpilast ka hilisemates õpingutes, aitavad kooli avada ja nõ pãris eluga siduda ning seeläbi muudavad koolikogemuse meeldivamaks (soodustab elukestvat õpet).
- Annavad impulsi õpilase karjäärivalikuteks. Ka lai silmaring ja empaatiavõime on raskestimõõdetavad osad kultuursest/sotsiaalsest kapitalist, mis mõjutavad õpilaste edasist käekäiku!

„Käisime eelmisel aastal kahe 9nda klassiga Tartu Ülikooli Loodusmuuseumis. Käik oli iseenesest ”klassikaline” – palju puudujaid, sest osad vabastasid end ”mitte-olulisest koolipäevast”, pikk bussisõit lärmakate teismelistega, kel pole eriti aimu, kuhu või miks minnakse ning huviorbiidis domineerivad suhted ja sotsiaalne interaktsioon. Ka kaks kaasasolevat õpetajat (üks neist mina) pole kursis ei aine ega programmiga ning tegelevad peamiselt õpilaste käitumise ohjamisega.

Mammutkooli mammutprojektide tüüpprobleem, ma pakun. Võimas aga oli muuseum ise, sealne õpilastele korraldatud programm ja selle läbiviijad. Tegevus oli kavandatud täpselt paraja ajaraamiga, milles oli piisavalt võimalusi iseseisvaks avastamiseks. Muuseumitöötaja tegi huvitava ja detailse esitluse, kus kasutas erinevaid abivahendeid ja meetodeid (digi, eksponaadid, arutelu, küsitlus).

Pärast bussi kogunedes oli kokkulepitud ajast üle läinud üks minu klassi nõ keeruline õpilane (üle kooli tuntud tõsiste käitumisraskuste ja olematu õpimotivatsiooni poolest). Helistasin talle – ei vasta, läksin tagasi muuseumi teda otsima. Leidsin ta kivimite saalist – uuris huviga eksponaate ja luges rahulikult silte, telefon oli hääletu peal ja ajataju kadunud. Ma ei teadnud, kuhu oma rõõmu panna.“ (Tegevõpetaja kogemus)

“Kas te teate, mis me täna oppima hakkame?”

Õppimist toetab õpetajate ja juhendajate koostöö (Kisiel, 2014)

„Musta kasti“ fenomen. Õppeprogrammid **pole piisavalt individualiseeritud** ega arvesta õpilaste eelnevate kogemuste ja teadmistega (Cox-Petersen, Marsh, Kisiel, and Melber 2003).

Tulenevalt rahastamise erisustest ei telli Eestis õpetaja sageli programmi ise. Vahel isegi ei tea, kuhu ta on saadetud! Negatiivne stsenaarium:

See on üldine probleem!

Õpetaja ei tea, mis õppeprogramm on klassile tellitud, klassi saadab klassijuhataja, mitte tunni teemaga seotud aineõpetaja, omavahel infot ei vahetata.

“MUST KAST”

Õpilased tegutsevad õppeprogrammis ilma eelneva häälestuseta ja hiljem koolis seda kogemust ei reflekteerita.

Juhendajal ei ole infot õpilaste erivajaduste (sh keeletaseme, õpiraskuste jms), eelteadmiste ega huvide kohta. Sageli on info grupi suuruse ja vanuse kohta puudulik.

Eesmärgid, andmete kogumise ja analüüsi meetodid

Eesmärk oli uurida, kuidas tajuvad Eesti õppeprogrammide juhendajad karjääriteadlikkust ning kuidas nad tööeluga seotud teemasid õppeprogrammides rakendavad. Uurimisküsimused:

- Kuivõrd tajuvad juhendajad seoseid õppekavaga seotud õppeprogrammide ja õpilaste karjääriteadlikkuse vahel?
- Kuidas muuseumite ja keskkonnahariduskeskuste juhendajad karjääriteemasid õppeprogrammides käsitlevad?

*Mis sa arvad, kuivõrd tööelu teemasid
Eestis õppeprogrammides käsitletakse?*

✓ **Uuringu ülesehitus ja etapid:**

- I etapp 2020 kevad, intervjuud kogenud juhendajatega (27)
- II etapp 2024 jaanuar, küsitlus õppeprogrammide juhendajatele (43)

✓ **Kvalitatiivne sisuanalüüs**

UURINGUS OSALEJAD

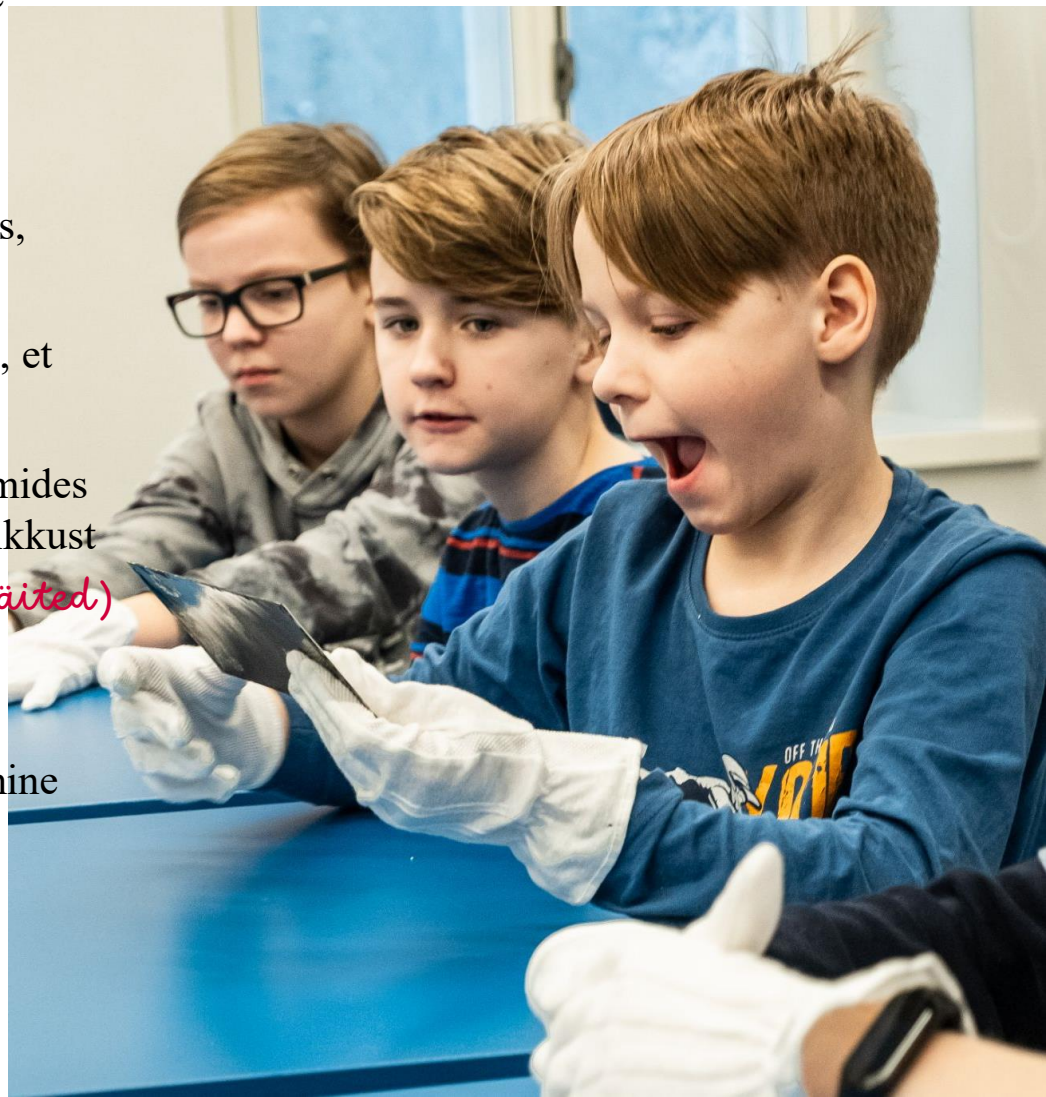
Table 1. Types of organisations where on-site educators participating in this study work.

Where Participants Work	Sample 1	Sample 2
Museums	17	24
Centres of environmental education	7	12
Science centres	1	1
Libraries	1	5
Archives	1	-
Unspecified	-	1
Total number of participants	27	43

TULEMUSED 1

Kas juhendajad arvavad, et nende töö mõjutab õpilaste karjääriteadlikkust?

- ✓ Suurem osa leiab, et nende töö toetab õpilaste karjääriteadlikkust
- ✓ 8/43 juhendajat küsitluses ei leia, et õppeprogrammides osalemine toetaks karjääriteadlikkust (sageli vähene töökogemus, kitsas arusaam karjääriteadlikkusest).
- ✓ 7/43 pole kindlad, kas on seos, või möönavad, et seos kehtib vaid teatud tingimustel
- ✓ Kolm peamist selgitust, kuidas õppeprogrammides osalemine toetab juh. hinnangul karjääriteadlikkust
 1. Elukestva õppe toetamine (üldised näited)
 2. Ametialaste teadmiste jagamine (konkreetsed näited)
 3. Õpilaste individuaalsete huvide toetamine (üldised näited) (eneseteadlikkus)

TULEMUSED 2

Milliseid neist oled
sina katsetanud?

Kuidas tööeluga seotud
teemasid õppeprogrammides
käsitletakse?

	Sub-category	Examples
Enese- teadlikkus	12 (I andmekogu) + 22 (II) näidet	<i>“... julgustada neid mõtlema, mida nad soovivad oma elus laiemalt, kui et mis ametiks and valmistuma peaksid.” / “oleme alati tulnud vastu tellija erisoovidele...”</i>
Ametialased teadmised	Juhuslik või ebaselge käsitus (7 näidet)	<i>“Mõnikord olen eriti aktiivsele või ninatargale õpilasele naljaga öelnud, et sa oled nii tark, et võiksid minu asemel tööle tulla.”</i>
	Ametite tutvustamine (26 näidet), sh ajalooliste ametite ja tänapäevaste võrdlemine, teatud ametite tähtsuse analüüsimine, teatud ametivaldkondade õppimise võimaluste arutelu, enda töö tutvustamine jms.	<i>„Astronoomia õppeprogrammides selgitame eelkooliealistele lastele nt kes on astronaut ja kes on astronoom.“</i> <i>„Ühes muuseumitunnis räägime, millised elukutsed on võimalikud, kui on soovi oma riiki kaitsta. Teistes muuseumitundides toome välja elukutseid, mille eest inimesi represseeriti.“</i>
	Kutsealaste oskuste harjutamine (12)	<i>“Erinevate keskkonnaseirete läbiviimine – keskkonna-spetsialistide, -teadlaste töö ja mis sellega kaasneb - konkreetsed välitööd, proovide võtmine ja nende hilisem analüüs jms”</i>
	Süstemaatiline lähenemine (5)	• Kursused, konverentsid, pidev sihikindel ja teadvustatud töö mingi valdkonna populariseerimiseks.

JÄRELDUSED

- ✓ Suurem osa juhendajatest tunneb, et muuseumis või kkkkeskuses õppimine võib toetada õpilaste karjääriteadlikkust
 - ✓ Sõnavara. Karjääriteadlikkus / karjäärivalik.
 - ✓ Eneseteadlikkust ei tajuta karjääriteadlikkuse komponendina
 - ✓ Juhendajad ei taha olla nõ reklaamimehed ühelegi tööle või õpingule, tahavad tõsta teadlikkust, avada uksi.
 - ✓ Kohati seostatakse karjääriteemasid vaid III-IV kooliastme õpilastega, mitte noorematega!
 - ✓ Juhendajate valmisolek väga erinev *Kuidas seda koostööd siis soodustada?*
 - ✓ Vähene koostöö juhendajate ja õpetajate vahel raskendab õppetöö individualiseerimist.
- ✓ Tööelu käsitletakse väga mitmekesisel viisidel!
- ✓ Vähe rõhku kestlikkusalastel pädevustel ja tulevikutöödel

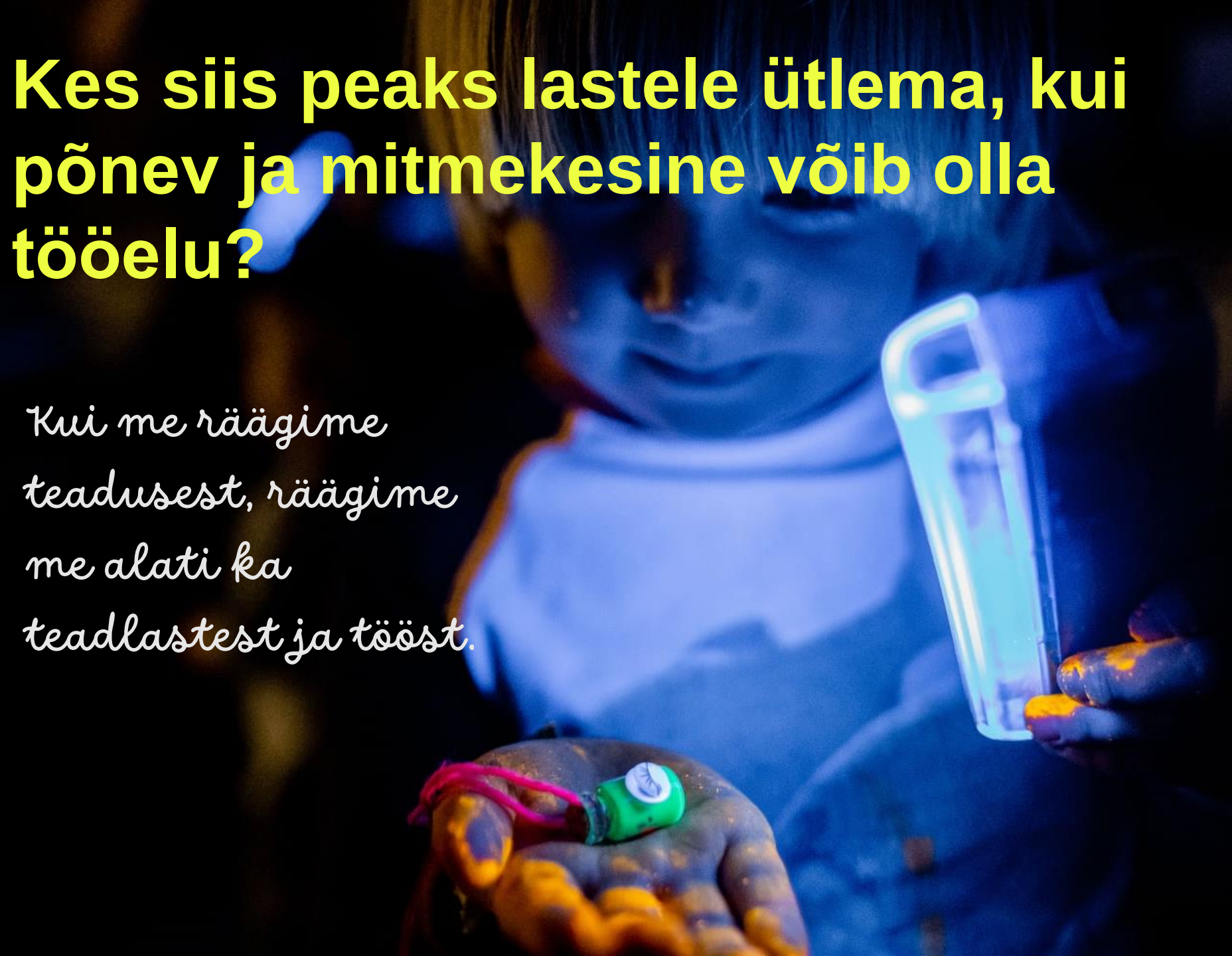
ARUTELUKS!

1. **Jagage häid praktikaid!** Kuidas teie tööelu käsitlete? Mis töötab?
2. **Teaduskeskuse paradoks** – me näitame lastele lähedat osa teadusest, tüütused võivad hiljem pettumust valmistada. Kas see on aus? Samas, mõnele võibki sobida vahendamine kui teadus. Kuidas leida tasakaal?
3. Kuidas rohkem esile tõsta kestlikkusalaseid kompetentse sh tuua sisse **tulevikutöid ja –stsenaariume?**

Kes siis peaks lastele ütlema, kui põnev ja mitmekesine võib olla tööelu?

*Kui me räägime
teadusest, räägime
me alati ka
teadlastest ja tööst.*

AITÄH!

helene@tlu.ee

Helene Uppin

Bianchi, G., Pisiotis, U., Cabrera Toimetajad, M., Punie, Y., & Bacigalupo, M. (2022). *GreenComp Euroopa kestlikkusalaste pädevuste raamistik*.

Cox-Petersen, A. M., Marsh, D. D., Kisiel, J., & Melber, L. M. (2003). Investigation of guided school tours, student learning, and science reform recommendations at a museum of natural history. *Journal of Research in Science Teaching*, 40(2), 200–218.

Collins, A., & Greeno, J. G. (2011). Situated view of learning. In V. G. Akrust (Ed.), *Learning and cognition in Education* (pp. 64–68). Elsevier Ltd.

DeWitt, J., & Storksdieck, M. (2008). A short review of school field trips: Key findings from the past and implications for the future. *Visitor Studies*, 11(2), 181–197.

Faitar, G. M., & Faitar, S. L. (2013). Teachers' Influence on Students' Science Career Choices. In *American International*

Journal of Social Science perspektiv. J. Eesti Vabariik (Vol. 2, Issue 5).

Greene, J. P., Kisida, B., & Bowen, D. H. (2014). Value of Field Trips. *Education Next*, Winter, 78–86.

Hartung, P. J., Porfeli, E. J., & Vondracek, F. W. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior*, 66(3), 385–419.

Kisiel, J. F. (2014). Clarifying the complexities of school-museum interactions: Perspectives from two communities. *Journal of Research in Science Teaching*, 51(3), 342–367.

Savickas, M. L. (2002). Career construction: A developmental theory of vocational behavior. In D. Brown (Ed.), *Career choice and development* (4th ed., pp. 149–205). Wiley.

Säljö, R. (2003). *Õppimine Tegelikuses. Sotsiokultuuriline käsitlus. [Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt*

Uppin, H., & Timoštšuk, I. (2024). „Eks me oleme kõik natuke idealistid.“ Muuseumite ja keskkonnahariduskeskuste õppeprogrammide juhendajad. *Mäetagused*, 88, 53–94.

Uppin, H., & Timoštšuk, I. (2024). “They Were Surprised That Such Jobs Even Exist...” Supporting Students’ Career Awareness During Learning Activities at Museums and Environmental Education Centres. *Social Sciences*, 13(696), 1–25.

Whiston, S. C., & Keller, B. K. (2004). The Influences of the Family of Origin on Career Development: A Review and Analysis. In *The Counseling Psychologist* (Vol. 32, Issue 4, pp. 493–568).

Wise, R., Charner, I., & Randour, M. Lou. (1976). A Conceptual Framework for Career Awareness in Career Decision-Making. *The Counseling Psychologist*, 6(3), 47–53.

